

Zaharia Alexandru
An III, Grupa 362

Conceptul de „bine” în viziunea lui G.E. Moore

În rândurile ce urmează îmi propun să expun teza lui G.E. Moore în ceea ce privește calitatea conceptului de „bun” de a fi indefinibil și critica adusă acestei tentative de către Bernard Williams (în lucrarea *Moralitatea*). Diferențele de optică în ceea ce privește definirea „binelui” vor fi evidențiate pe parcursul lucrării și voi încerca să subliniez conceptele cheie ce apar în discuție.

Considerat unul dintre părinții școlii de gândire analitice, George Edward Moore (1873–1958), a revoluționat filosofia morală a secolului XX publicând în 1903 lucrarea *Principia Ethica*. Încă de la început, filosoful a intuit că metoda sa poate fi aplicată cu succes în dezbaterile legate de diferite probleme de ordin etic și moral. Primul capitol al lucrării mai sus amintite este locul în care Moore se ocupă cu „deștelenirea” concepției proprii asupra conceptului de „bun”, ca bază a evaluării morale. Scopul acestei cercetări pe care o întreprinde este unul de natură meta-etică (înțelesurile posibilităților morale și bazele pe care judecățile morale sunt justificate) și nu normativă (teorii care se ocupă cu determinarea acțiunilor drepte / nedrepte).

Cu toate că întrebării „Ce este bun-ul?” îi corespund mai multe răspunsuri adecvate, filosoful britanic respinge mai multe posibile definiții ale acestui concept, ca fiind irelevant pentru scopul urmărit în *Principia Ethica*:

[...] am încercat să descopăr care sunt principiile fundamentale ale raționamentului etic; iar stabilirea acestor principii, mai degrabă decât a oricăror concluzii ce s-ar putea obține cu ajutorul lor, trebuie privit ca țelul meu principal.¹

¹ Moore, G. E., *Principia ethica*, pag. 25

Așa cum spune chiar Moore, ar trebui fie să căutăm o listă cu lucrurile pe care le numim „bune” în viață, fie un set de principii care să identifice asemenea lucruri. Un răspuns care să ne definească cu adevărat acest concept nu se va reduce la a spune ce înseamnă cuvântul „bun”, ci va încerca să se impună ca regulă general în orice situație posibilă. Principalele trăsături pe care Moore le atribuie conceptului de „bun” sunt acelea conform cărora el este o noțiune simplă, cu o trăsătură non-naturală (pe care anumite lucruri le dețin).

Mulți filosofi au încercat să definească „bun”, însă nu au reușit decât să o facă în termeni de „cauză-efect” sau „întreg-parte”, ceea ce, în optica lui Moore, nu definește cu adevărat conceptul în cauză. Încercările anterioare de a defini „bun”-ul sunt invariabil legate de altceva deja cunoscut nouă, sunt definiții date cu referire la alt concept. De exemplu, dacă un hedonist spune că „Bun este plăcerea”, el raportează conceptul de „bun” la cel de „plăcere”, trimițându-ne în altă parte pentru a căuta esența a ceea ce este „bun”. Astfel de pseudo-definiții nu pot face decât să desemne anumite aspecte particulare ale conceptului general. Întrucât majoritatea celor care au încercat să definească „bun”-ul au făcut-o prin analogie cu o proprietate naturală, Moore a denumit această procedură greșită „eroare naturalistă”.

Cu toate acestea filosoful consideră că, din moment ce folosim în fiecare zi concepte antagonice precum „bun” / „rău”, înseamnă că acestea nu sunt fără înțeles. G. Moore consideră că a vorbi despre „bun” implică a-l defini, ori a face o analiză a sa, iar noțiunea de „bun” („bine”), privită ca valoare etică fundamentală, este indefinibilă. Astfel, „bun” este caracteristica **simplă, non-naturală** și **indefinibilă**, pe care lucrurile bune o au, proprietate pe care o recunoaștem în practica de zi cu zi, chiar dacă nu avem o explicație pentru ea (o formă de intuiționism etic). În capitolele ulterioare ale *Principia Ethica*, Moore observă că „bun” este mai evident în aprecierile noastre legate de obiectele fizice cu valoare estetică, oameni diferiți în ceea ce privește gradul sau tipul moralitate căzând de acord în legătură cu faptul că acest concept nu poate fi definit, ci doar intuit. Deci, singura definiție pe care o putem da lui „bun” este una aparentă: putem spune despre o acțiunea că este bună, dar nu putem descrie

ce reprezintă „bun”, așa cum nu putem explica unui orb din naștere ce este „galben”-ul.

Ideea mea de „bun” e o noțiune simplă, la fel ca și „galben”, adică, altfel spus, nu vom reuși, prin nici un mijloc, să explicăm cuiva, care nu știe deja ce este galbenul și, la fel, ce este binele.²

Criticii teoriei lui Moore au remarcat că susținerea acesteia este problematică, definițiile nefiind neapărat în sensul în care filosoful britanic le înțelege. De asemenea, concluzia la care a ajuns este vulnerabilă cel puțin pentru revizionști, care aduc un nou set de concepte etice (naturaliste). Astfel, indefinibilitatea conceptului etic „bun” trebuie să facă parte dintr-o metafizică mai cuprinzătoare, Moore oferind doar o concepție asemănătoare celei platonice atunci când se referă la „bine”, puțini predecesori acceptând teza sa.

În lucrarea sa *Moralitatea*, Bernard Williams susține că teoria lui Moore are două mari lacune. Prima, dezvoltată foarte succint de către Williams, este obscuritatea de care dă dovadă atunci când vorbește despre „bun” și cum ar trebui el înțeles. A doua este o obiecție logică și se referă la folosirea lui „bun” ca adjectiv atributiv și nu predicativ.

Dacă în ceea ce privește „caracterul misterios și neexplicabil”³ de care textul lui Moore dă dovadă putem vorbi de un punct de vedere mai degrabă subiectiv și aproape neargumentat (astfel de epitete apărând de-a lungul textului criticii pe care Williams o face), în ceea ce privește inconsistența logică lucrurile sunt ceva mai elaborate. Ceea ce Williams vrea să demonstreze prin capitolul „*Bun*” este că asemănarea pe care Moore o face între „bun” și „galben” (ca fiind noțiunii de același fel) nu este tocmai reușită.

Atunci când vorbește de comportamentul lui „galben”, Williams are în vedere un **adjectiv predicativ**, însă în cazul lui „bun” acesta poate fi numit **adjectiv atributiv** („este logic lipit de substantivul pe care-l califică”):

² idem, pag 32

³ Williams, Bernard, *Moralitatea*, pag. 52

*Dar acest comportament nu e același și, deci, abordarea lui Moore trebuie să fie respinsă nu numai ca nelămuritoare, ci ca fundamental greșită.*⁴

Williams continuă raționamentul cu o paralelă între „mare” și „bun”, ca adjective atributive. În timp ce primul este un adjectiv comparativ (ex: animal mare – acesta este un animal **mai mare decât** X), „bun” are în vedere o legătură mai strânsă cu substantivul său, expresii precum „un bun X” fiind luate ca un întreg. Problema pe care Williams o pune în discuție este dacă ceea ce înlocuiește îndeobște „X”-ul din expresia de mai sus este același cu întreaga construcție lingvistică.

Problema evaluării în ceea ce privește „X”-ul apare mai ales atunci când nu suntem în situația de a spune „cât de bun” este un artefact (**fapt**), ci atunci când ne referim la calitatea de a fi „bun” a unui obiect ce trebuie evaluat sub un alt criteriu decât cel al descrițiilor tehnice (**valoare**).

*Totuși, o înțelegere a ceea ce este X pare să conțină, în aceste cazuri, o înțelegere generală a criteriilor adecvate pentru a spune că un anume lucru este un bun X: noi nu suntem chiar așa de liberi să inventăm criteriile binelui.*⁵

Tezele pe care cei doi filosofi le enunță în legătură cu ceea ce este conceptul „bun”, deși contradictorii, pare că eșuează în a determina o atare calitate definitivă a acestuia, fiecare dintre ele având anumite „lipsuri”. Dacă lui Moore îi putem aduce obiecții în ceea ce privește lipsa unei clarificări reale în legătură cu răspunsul la întrebarea „ce este bun-ul?” (teza sa spunând mai degrabă *ce nu putem spune* despre el), despre critica lui Williams putem spune că este una doar pe jumătate articulată și fondată (prima obiecție, de a avea un caracter „misterios și neexplicabil” fiind, la rândul său, una cel puțin subiectivă).

4 idem pag. 53

5 idem pag. 56

Bibliografie:

1. **Moore, G. E.**, *Principia ethica*, Ed. DU Style, București 1997
2. **Williams, Bernard**, *Moralitatea*, Ed. Punct, București 2002, trad. V. Mureșan
3. **Routledge Encyclopedia of Philosophy** (varianta electronică), 1998
4. http://en.wikipedia.org/wiki/G._E._Moore
5. <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/G.E.%20Moore>